

Milena Mileva Blažić

Igor Saksida in Rok Trkaj: Kla kla klasika.

*Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Domače
branje Knjiga pred nosom), 2017.*

Antologija *Kla kla klasika* je plod sodelovanja literarnega zgodovinarja Igorja Saksida in glasbenika Roka Trkaja: prvi je napisal strukturalističen uvod (*Negotov uvod, napeto jedro, srečen zaključek*) in zaključek (*Večno vračanje istega*), drugi pa je uglasbil poezijo. Antologiji je priložen tudi glasbeni CD z dvanajstimi izvirnimi besedili, ki so nastala po motivih že znanih pesmi klasikov, vendar so tu posodobljeni, torej avtorski (Trkaj idr.). Ni naključje, da je antologija *Kla kla klasika* izšla ob slovenskem kulturnem prazniku, na Prešernov dan, 8. februarja 2017. Delo je razdeljeno na tri dele: *Dihi z mano*, *S krvjo pukaplan* in *Pojem ton svobode*. Raperska poezija je zapisana v avtentičnem jeziku (npr. sleng) in slogovno utemeljeno jezikovno (ne)-pravilnostjo.

V antologiji je zbranih trideset pesmi devetih slovenskih klasikov, od katerih je večina predstavljena z več pesmimi, Gregorčič, Jenko, Prešeren in Župančič s tremi, Aškerc, Kette, Levstik in Murn z dvema ter Vodnik z eno, najdemo pa tudi šest ljudskih pesmi.

Delo temelji na konceptu (mladinske) književnosti kot literarnega sistema (Itamar Even Zohar, Marijan Dovič) in na osrednjem pojmovanju, po

katerem je književnost dinamičen, funkcionalen, razslojen in odprt sistem. Lahko ga predstavimo s shemo, ki je sestavljena iz šestih struktur: 1) avtor (proizvajalec), 2) kontekst (institucija), 3) repertoar (klasika), 4) trg (CD, knjiga, nastopi, splet), 5) produkt (knjižna in ne/knjižna izdaja (CD)) in 6) sprejemnik (naslovnik).

V tej atipični antologiji so poudarjene prvine mladinskega literarnega sistema, in sicer heterogenost in razslojenost literarne produkcije – knjiga kot knjižni ter “knjiga” kot neknjižni medij – zgoščanka ali CD. Ob klasičnih (npr. Prešeren...) soobstajajo tudi drugi literarni diskurzi, prepletanje izvirnega (klasika) in predelanega (posodobitev) znotraj raperskega korpusa. Zbirka “zimzelenih pesmi” vključuje reprezentativne elemente slovenske književnosti in na svojevrsten način empirično preverja kakovost njihove folklorizacije – avtorske (raperske) predelave v popularni glasbi. Trkaj poustvarja ljudske in avtorske pesmi, ki so v svojem bistvu odprt sistem za predelave in literarizacije (M. Golež Kaučič).

Pesmi klasikov so pri tem razumljene kot besedila ali osnutki za nadaljnje posodobitve. Dejstvo, da so številni klasični avtorji postali del mladinske književnosti oziroma kanon mladinskega branja in učnih načrtov za slovenščino, predvsem v tretjem triletju (Bettina Kumerling Meibauer), je opazna značilnost mladinske književnosti po Evropi. Kaj takšnega je bilo mogoče ravno zaradi večnaslovniške odprtosti (angl. *crossover*) teh del.

Sistemska teorija se zrcali tudi v tem, da je klasiko možno razložiti s posodobitvami, ki jih lahko pri književnem pouku obravnavamo neodvisno od zgleda ali primerjalno, v soodvisnosti izvirnega in ciljnega (posodobljenega) besedila; poleg tega pa jih lahko obravnavamo tudi v kontekstu intertekstualnosti.

Posodobljena avtonomna besedila Roka Trkaja so namreč izrazito intertekstualna. Če na primer primerjamo Prešernovo in Trkajevo *Lepo Vido*, vidimo, da so v raperski verziji ohranjene vse prvine Prešernovega izvirnika (glavne in stranske osebe, čas, prostor, dogajanje in motivi, sporočilnost), vendar je Trkaj dodal prvine medbesedilnosti (Marko Juvan), kot so avtoreferencialnost (Igor), heteroglosija ali večglasje v smeri internacionalizacije (Rusija, Španija, Švica...), slovenizacija (Brkini, Kras, Trenta...), besedne igre (Kras – krasno; sobota – Sobota), sleng (nm (nam), kle (tukaj), sm (sem) ...), citati (*Veni Vida Vici*) in podobno. Omenjena pesem je le en primer izvirnega besedila, ki je nastalo iz že znanih prvin, vendar tvori novo celoto. Na zanimivo posodobitev ali poustvarjalno pisanje naletimo ob Prešernovem *Povodnem možu*, ko se Trkajevo pesem medbesedilno navezuje tudi na *Urško* Andreja Rozmana Roze (motor), kar pomeni,

da pričujoča antologija ne folklorizira le klasike (*Povodni mož*), ampak tudi sodobno klasiko.

Celotna antologija je hibridna (Marko Juvan:), saj presega tradicionalna pojmovanja in postavlja nove kriterije. Ob vsakem besedilu je posodobljena tudi obravnava – gre za večnaslovniško književnost, ki presega tradicionalno pojmovanje didaktike mladinske književnosti. Antologija je tako v prvi vrsti odličen primer preseganja *didaktike*, ker je hkrati poučna in subverzivna (književnost prikazuje kot dinamičen, odprt in ustvarjalni sistem), potem primer preseganja *mladinske*, saj so izvirna in subverzivna besedila primer večnaslovniške književnosti (*crossover*) in nazadnje *književnosti*, saj presega pojmovanje knjige kot knjižnega gradiva – knjigo namreč pojmuje tudi kot književno dogajanje (uprizoritvene dejavnosti), književnost pa kot dogodek in uglasbeno književnost.

Avtor uvoda, Igor Saksida, uspešno združuje akademskost (v antologiji mesto najdejo tudi karizmatični teoretiki, kot so Pirjevec, Bernik, Koblar, Žigon), kulturo (Prešeren, Shakespeare) in popkulturo (6pack Čukur, Amo, Murat & Jose, Nipke, N'Toko, Pankrti, Rok'n'Band, Šifrer, Zlatko idr.). K splošni redefiniciji klasike sodijo tudi predhodni izbori Igorja Saksida, kot so *Primi pesmico za rep: mali cvetnik slovenske mladinske poezije* (1997), *Preshern.doc* (2004), *Cipsipilipsipilonika: pesniško popotovanje od izštevanke do konsa* (2009), poleg monografskih antologij (P. Golia, N. Grafenauer, V. Jeraj, S. Kosovel, M. Košuta, V. Möderndorfer, T. Pavček, K. Šoster Olmer, B. Štampe Žmavc, S. Vegri, O. Župančič).

Ob vseh pozitivnih značilnostih, ki jih tokratna antologija prinaša (posodobitev klasike, ne/knjižni deli knjige, večnaslovniškost in medmedijskosti), pa ima tudi eno pomanjkljivost – vsa izbrana besedila temeljijo na preseganju tradicionalnega koncepta, ki ni uresničeno do konca – vsi predelani avtorji so klasiki (Vodnik, Prešeren, Murn...) ali sodobni klasiki (Fritz, Kovič, Minatti, Novak, Pavček, Strniša, Zajc), vendar ni avtoric, oziroma jih je nekaj zgolj omenjenih (S. Makarovič, S. Vegri, B. Štampe Žmavc).

Kla kla klasika uresničuje svoje multimodalno poslanstvo tudi tako, da so znotraj metabesedila tudi napotila na spletne strani, npr. <https://genius.com/Trkaj-dramilo-lyrics>, kjer je po načelih primerjalne mladinske književnosti (Emer O'Sullivan) predstavljeno izvirno besedilo (na primer V. Vodnik: *Dramilo* (1795)) ob novi izpeljavi (R. Trkaj: *Dramilo* (2017)). Ne le posodobljena pesemska besedila, tudi metabesedilo Igorja Saksida (literarnozgodovinski kontekst, literarnoteoretična terminologija in literarnodidaktična obravnava) temelji na intertekstualnosti in se nanaša na

začetke književnosti v Egiptu, omenja svetovne klasike (Dante, Homer, Shakespeare) ter se osredotoča na slovensko književnost: klasiki, sodobni klasiki in sodobniki. Gre torej za odličen meddisciplinarni in medmedijski projekt ter vizijo, kako naj bi poučevali književnost v šolah. Za razliko od učnega načrta za slovenščino (1998, 2008, 2011, 2015), so v antologiji profesionalno navedeni viri in literatura.

Za razliko od tradicionalnih antologij, v katerih prevladuje koncept pesimističnega pojmovanja življenja, *tanatos*, v pričujoči antologiji prevladujeta optimizem in biofilja, kar zna biti zanimiv pokazatelj morebitne redefinicije življenja iz *solzne šentflorjanske doline* v nov koncept imagologije slovenstva.

Če antologijo pogledamo v širšem kontekstu, najdemo primerjalne podobnosti (in razlike) med Novakovim antologijskim konceptom *Oblike sveta*, *Oblike srca* in *Oblike duha*, ki klasicizira sodobnost, in Saksidovim tokratnim konceptom, ki posodablja klasike. Oba koncepta univerzitetnih predavateljev temeljita na širokem poznavanju književnega gradiva, s tem da prvi predstavlja avtorsko poetično klasicizacijo pesniških oblik, drugi pa posodobitev klasike. Oba koncepta pa temeljita na pojmovanju, da je književnost dinamičen, funkcionalen, razslojen in odprt sistem, ki ponuja obilo možnosti za formalno ali vsebinsko (po)ustvarjanje.